bibban

FINLANDS SVENSKA BIBLIOTEKSFÖRENINGS MEDLEMSTIDNING NR 3/2012

Bibliografik

▲ **IFLA sleepers special interest group** av Jonas Tana

Innehåll

4. Notiser
7. IFLA WLIC i Helsingfors
9. Meningen med föreningen i ett globalt perspektiv
12. En blick bakom kulisserna
14. Digitala utmaningar
16. Vår nya överinspektör
18. Det osynliga barnet?
23. Bokmässan i Göteborg
25. Ulrika ser tillbaka
27. Mitt i den allmänna e-yran…
29. Apila
30. Stort och ljust i huvudstaden
31. Fellmannia

Tankeväckande augustivecka

IFLA-konferensen World Library and Information Congress och även FSBF:s årskonferens i Helsingfors ligger nu några månader bakom oss. Jag tänkte här ta tillfället i akt och dela med mig av några av de tankar som väcktes under den intensiva augustiveckan.

Av alla programpunkter tycker jag att sessionerna uppbyggda av inledande föredrag kombinerat med diskussioner i mindre grupper gav mest. Tänk hur lika våra utmaningar som bibliotek och biblioteksföreningar kan vara oavsett i vilket håll av världen vi befinner oss! För mig som deltog i en större bibliotekskonferens för första gången, var det en stor upplevelse att plötsligt befinna mig bland tusentals kollegor och ha möjlighet att diskutera olika frågor med dem. Även om det finns många likheter, gav konferensen även anledning till att känna en tacksamhet över hur väl vi trots allt har det i den här delen av världen. Att höra om bibliotek som har problem att hålla öppet på grund av bristfällig elförsörjning ger perspektiv på de egna bekymren.

Konferensen belyste både genom dess tema *Libraries Now! – Inspiring, Surprising, Empowering* och genom de olika programpunkterna, i all synnerhet Helena Rantas tankeväckande öppningstal om förstörelse av kulturminnen i krig, och vad som är den grundläggande och främsta uppgiften för både biblioteken som institutioner och för världens bibliotekarier. Detta är att främja demokratin genom att ge tillgång till information åt alla medborgare. Bibliotekens roll som informationsspridare och kanaler för kunskap och lärande är särskilt viktig i ekonomiskt svåra tider och områden med hög arbetslöshet.

På FSBF:s konferens talade Rasmus Fleischer intressant och tydligt om e-böcker och bibliotek, men kom genom de teser han presenterade även in på vad som är bibliotekens grunduppgift över huvud taget. I den allt kraftigare ström av information som flödar över oss är bibliotekens roll inte att erbjuda så mycket material som möjligt, utan även att göra ett urval. Biblioteken skall hjälpa medborgarna att hitta högklassig fakta och fiktion bland den enorma informationsmängden.

> ”Biblioteken skall hjälpa medborgarna att hitta högklassig fakta och fiktion…”

Allt fler nättjänster blir automatiskt personifierade enligt användarnas tidigare användningsmönster, vilket gör att vi alla riskerar hamna i våra egna informationsbubblor. Hur blir världen om alla bara får träffar som återspeglar tidigare sökningar och den egna högst begränsade världsbilden? Här har biblioteken en viktig uppgift att även kunna erbjuda material som överraskar användaren och fördjupar hens världsbild. Även i den digitala världen är just urvalet således en av bibliotekens allra viktigaste grunduppgifter.

För att kunna trygga medborgarnas tillgång till information räcker det inte enbart att biblioteken kan erbjuda tillräckliga mängder av kvalitativa informationsresurser. Vi behöver också kunna handleda våra kunder i användningen av resurserna. Detta är också en av bibliotekets viktigaste uppgifter, oavsett typ av bibliotek.

Christian Nelson,
ordförande för FSBF

Bibban
är Finlands svenska biblioteksförenings medlemstidning, som utkommer tre gånger om året (ISSN 1459-5044). Bibban publiceras även på www.fsbf.fi. Kontaktuppgifter för redaktionen och styrelsemedlemmarna finns i styrelselådan på denna sida.
Chefredaktör
Anna-Maria Malm
Redaktörer
Ellinor Hjerpe
Lena Sågfors
Ansvarig utgivare
Christian Nelson (ordf.)
Layout
Mattias Wikström/Tigerbyte
Pärmbild
Jonas Tana
Tryckeri
Forsberg, Jakobstad
Annonser
Vill Du annonsera i Bibban? Tag i så fall kontakt med någon av redaktörerna.
Annonspriser:
Helsida (bakpärm) 350,00 €
Helsida (inlaga) 300,00 €
Halvsida 200,00 €
Fjärdedelssida 150,00 €
Material
Material som skall publiceras i tidningen levereras enklast per e-post till någon av redaktörerna.
Redaktionen förbehåller sig rätten att redigera text och bilder före publikation och ansvarar ej för returnering av inskickat material.

FSBF 2012
Styrelsen
Christian Nelson
Ordförande
Bibliotekarie, Tritonia
christian.nelson@fsbf.fi
Tel. 044 7612674
Holmlund, Marika (ÖS)
Ansvarig för medlemsregistret
Bibliotekarie,
Stadsbiblioteket i Kristinestad
marika.holmlund@krs.fi
Knutar, Tove (ÖS)
Sekreterare
Bibliotekschef,
Vörå kommunbibliotek
tove.knutar@vora.fi
Malm, Anna-Maria (SFS)
Chefredaktör för Bibban
Bibliotekarie,
Raseborgs stadsbibliotek
mia.malm@raseborg.fi
Nygård, Barbro
Vice ordförande, Helsingfors
babo.nygard@gmail.com
Nystedt, Barbro (SFS)
Kassör
Biblioteksfunktionär,
Ingå kommunbibliotek
barbro.nystedt@inga.fi
Storbjörk, Leif (ÖS)
Ordförande för ÖS
Biblioteksdirektör,
Stadsbiblioteket i Jakobstad
leif.storbjork@jakobstad.fi
Suppleanter
Fokin, Rebecka (su/Nystedt)
Bibliotekarie, Pargas stadsbibliotek
rebecka.fokin@pargas.fi
Hjerpe, Ellinor (su/Malm)
Biblioteksamanuens,
Åbo Akademis bibliotek
ellinor.hjerpe@abo.fi
Johansson, Isabel (su/Holmlund)
Biblioteksekreterare, Tritonia
isabel.johansson@tritonia.fi
Sandén, Sara (su/Storbjörk)
Biblioteksfunktionär,
Pedersöre kommunbibliotek
sara.sanden@pedersore.fi
Sågfors, Lena (su/Knutar)
Pedagogisk informatiker,
Vasa stadsbibliotek
– landskapsbibliotek
lena.sagfors@vaasa.fi
Wilenius, Eva (su/Nygård)
Specialbibliotekarie,
Esbo stadsbibliotek
eva.wilenius@espoo.fi
Södra Finlands sektion (SFS)
Ordförande
Anna-Maria Malm
Sekreterare
Ellinor Hjerpe
Österbottniska sektionen (ÖS)
Ordförande
Leif Storbjörk
Sekreterare
Lena Sågfors

Medlemsavgift
Ordinarie medlem: 20 €
Studerande, arbetslösa, moderskapsledigа och pensionärer: 10 €
IBAN: FI1280001270200513
BIC: DABAFIHH
Referensnummer: 30 050 15
Betalarens namn bör vara samma som medlemmens.
Adressändringar
Meddelas till Marika Holmlund per e-post till fsbfmedlem@gmail.com
Webbplats
http://www.fsbf.fi

DUNJA MYLLYLÄ

Huvudbiblioteket i Åbo får beröm

På Åbo huvudbibliotek genomfördes mellan november 2011 och maj 2012 en omfattande undersökning om kundnöjdhet (Käytsä täällä usein – Kommer du hit ofta eller?). Undersökningen genomfördes av studerande inom projektet Projektiässät tillsammans med bibliotekets personal.

Undersökningen genomfördes dels med hjälp av en kundenkät, dels genom att iaktta kunderna och aktivera dem att berätta sin åsikt om biblioteket. Enkäten besvarades av över 700 personer.

Målet med undersökningen var att samla in information om olika sätt att använda biblioteket och biblioteksanvändarnas önskemål. Man ville också utveckla metoder som skulle sänka tröskeln för biblioteksanvändarna att berätta sin åsikt om biblioteket. En populär metod gick ut på att användarna skrev sina tankar om biblioteket på självhäftande lappar som de fick klistra på valbart ställe.

Många kunder uppgav att de blir på gott humör av att använda biblioteket. På önskelistan fanns mera material, fler evenemang, samt lugn och tystnad. Att materialet inte hittats eller att utrymmet varit oroligt upplevdes som de största problemen.

Undersökningen bekräftar personalens uppfattning om att sättet att använda biblioteket har förändrats. I stället för att snabbt låna böcker vistas man allt längre på biblioteket och läser, studerar, uträttar ärenden, träffar vänner och fördriver tiden.

Undersökningens slutrapport finns att läsa på finska på Åbo stadsbiblioteks sidor.

Har du betalt medlemsavgiften för år 2012?

Om du är osäker kan du ta kontakt via e-post eller per post. Kontaktuppgifter och instruktioner för hur du betalar medlemsavgiften finner du i redaktionslådan på sidan 3.

Tidskriften Svenskbygden ingår i medlemsavgiften. För att få Svenskbygden krävs att du själv skriver in dig som medlem vid Svenska folkskolans vänner (www.sfv.fi). Kom ihåg att meddela att du är medlem i Finlands svenska biblioteksförening.

Om du har en e-postadress var vänlig och meddela den till fsbfmedlem@gmail.com. Föreningen önskar få in medlemmarnas e-postadresser för att underlätta informationsspridningen.

Adressförändringar kan göras genom att skicka e-post till adressen ovan eller per post till adressen:
Finlands svenska biblioteksförening
c/o Marika Holmlund
Stadsbiblioteket i Kristinestad
Salutorget 1
64100 Kristinestad

Två pris nästa år

Tove Knutar

Föreningens höstmöte hölls tisdagen den 15.8 2012 vid Kulturkontakt Nord i Helsingfors. 33 av föreningens medlemmar var närvarande. På höstmötet behandlades stadgeenliga ärenden såsom fastställande av budgeten och verksamhetsplanen för år 2013.

I förslaget till verksamhetsplanen fanns en punkt om att börja dela ut pris för bästa finlandssvenska bibbabok. Mötesdeltagarna föreslog att det även skulle finnas ett pris för årets biblioteksgärning. Höstmötesdeltagarna beslöt att föreningen vartannat år delar ut pris för årets finlandssvenska bibbabok och vartannat år för årets biblioteksgärning. Båda prisen delas ut under jubileumsåret 2013.

På mötet fastslogs även medlemsavgiften för nästa år, samt arvoden och reseersättningar för förtroendevalda.

Protokollet från mötet finns att läsa på föreningens hemsida www.fsbf.fi.

Nästa års styrelse
Ordförande Christian Nelson

Södra Finlands sektion
- Lisbet Muurinen (ordinarie)
- Ellinor Hjerpe (ordinarie)
- Jolanda Tirkkonen (ordinarie)
- Eva Wilenius (suppleant)
- Camilla Wikstedt (suppleant)
- Rebecka Fokin (suppleant)

Österbottniska sektionen
- Isabel Johansson (ordinarie)
- Tove Knutar (ordinarie)
- Sara Sandén (ordinarie)
- Mikaela Byskata-Ahlskog (suppleant)
- Lena Sågfors (suppleant)
- Monica Borg-Sunabacka (suppleant)

Föreningens verksamhet 2013

Föreningens höstmöte den 15.8.2012 behandlade och godkände föreningens verksamhetsplan för följande år.

Föreningens huvudsakliga uppgift är liksom tidigare att bevaka de finlandssvenska biblioteksintressena på olika nivåer samt fungera som ett allmänt idéforum i biblioteksfrågor och följa upp aktuella ärenden. Att anordna fortbildning för medlemmarna är alltjämt en av föreningens viktigaste uppgifter.

Föreningen leds av dess styrelse, men en stor del av verksamheten förverkligas av de bägge sektionerna samt utskotten och arbetsgrupperna. Föreningen är representerad i olika arbetsgrupper.

År 2013 har det förflutit 75 år sedan bildandet av Österbottens svenska biblioteksförening, som 1982 gick samman med sin systerförening i södra Finland för att bilda Finlands svenska biblioteksförening. Detta betyder att följande verksamhetsår blir ett jubileumsår för föreningen. Bland annat planeras en jubileumskonferens. Även någon form av historik över föreningen sammanställs.

PR-arbetet fortsätter med att sprida information om föreningen och främja medlemsvärvningen. Förnyandet av föreningens grafiska profil inleds. Bibban utkommer med tre nummer.

Liksom tidigare år samarbetar föreningen aktivt. På det nationella planet samarbetar föreningen både med olika finlandssvenska aktörer och med de andra finländska biblioteksföreningarna inom ramen för Biblioteksföreningarnas samarbetsorgan. Internationellt samarbetar föreningen genom aktivt medlemskap i båda IFLA och EBLIDA.

Läs föreningens verksamhetsplan på våra webbsidor på www.fsbf.fi.

Biblioteksaktivisten som e-bok

E-boken *Biblioteksaktivisten – essäer om makt och bibliotek i informationssamhället* av Mikael Böök publicerades fredagen den 12.10 i Bibliotek 10. Boken utges även i tryck på förlaget Atemisia edizioni.

En tanke, som Böök utvecklar i boken, är att biblioteket som institution och bibliotekarierna som yrkesgrupp ska bli mäktigare. Uppgiften består i att upprätta en ny maktdelning och maktbalans mellan de traditionella statsmakterna och bibliotekets makt.

E-boken hittas på: www.edizioniartemisia.fi.

IFLA
2012 Helsinki

1

2

bibbar

3

4

IFLA
2012 Helsinki
IFLA World Library and
Information Congress 2012
78th IFLA General
Conference and Assembly
11-17 August, 2012,
Helsinki, Finland
www.ifla.org

5

6

IFLA
2012 Helsinki

7

8

IFLA
2012 Helsinki
IFLA World Library and
Information Congress 2012

9

◀▶ **1. Helenas Ranta** höll ett tankeväckande öppningstal om förstörelse av kulturminnen i krig. **2. Läseterapihunden Börje** var med på konferensen. **3. Bibban** delades ut i biblioteken. fi:s utställningsmonter och på Library avenue. **4. På postersessionerna** var det trängsel. **5. Helsingfors stadsdirektör** Jussi Pajunen hälsade deltagarna välkomna å stadens vägnar. **6. Maija Berndtson** och Mace Ojala trivdes på konferensen. **7. IFLA:s ordförande** Ingrid Parent talade på öppningssessionen. **8. Peter von Bagh** höll ett föredrag om den finländska kulturen och bibliotekens betydelse i den. **9. Många av föredragshållarna** var långväga gäster. **10. Under öppningen** av utställningsområdet bjöds konferensdeltagarna på buffé.
Foto: Jonas Tana

ANNA-MARIA MALM

Libraries now!
Inspiring, surprising, empowering

IFLA WLIC i Helsingfors

IFLA-konferensen i Helsingfors den 11–17 augusti besöktes av ca 4200 konferensdeltagare från över 120 länder. Under konferensen ordnades 218 föreläsningar och möten och därtill finländska specialevenemang. Konferensdeltagarna hade under veckan även möjlighet att besöka olika bibliotek både i Helsingfors och på andra håll i Finland. Några av dessa bibliotek presenteras i slutet av tidningen. På de följande sidorna skriver Christina Flemming om årets IFLA-konferens och Katriina Strandwall berättar om hur det var att arbeta med förberedelserna inför konferensen.

IFLA WLIC 2012 I HELSINGFORS
IFLA WLIC 2012 I HELSINGFORS

Leif Storbjörk framför FSBF:s roll-up på Library Boulevard.
Foto: Christina Flemming

Christina Flemming

Meningen med föreningen i ett globalt perspektiv

Äntligen fick vi IFLA till Helsingfors! Det är som känt många omständigheter som bidrar till vilket land IFLA väljer ut som arrangör för dessa jättekonferenser. Redan under min tid som FSBF:s ordförande arbetade de finländska biblioteksorganisationerna hårt för att få IFLA (2005) till Finland, men tiden var då ännu inte mogen. Norrmännen vann den gången… Arbetet lönade sig, och som första finländare är Sinikka Sipilä nu i ledningen för hela IFLA och blir IFLA:s ordförande 2013–2014.

WLIC 2012 var den sjunde IFLA-konferensen för min del. Som FSBF:s ordförande och medlem i IFLA:s sektion för IT hade jag möjlighet att som arbetande sektionsmedlem delta vid konferenserna år 2000 i Jerusalem (”Information for cooperation: creating the global library of the future”) , 2001 i Boston (”Libraries and librarians: making a difference in the knowledge age”) , 2002 i Glasgow (”Libraries for life: democracy, diversity, delivery”) och 2003 i Berlin (”Access point library: media – information – culture”). Årets konferens hade temat ”Libraries now! – inspiring, surprising, empowering”. Man kan ju tycka att konferensernas teman mest är marknadsföring och floskler, men så är det inte.

Varje land som arrangerat konferensen har gjort sitt yttersta för att visa biblioteksvärlden det bästa det har, tydligast uttryckt i öppningstillställningar, kulturella tillställningar, key note föredrag av nationella kändisar och de lokala arrangemangen runt konferenserna. Som denna gång bara vanlig deltagare på WLIC är jag imponerad och stolt över den samlade finländska biblioteksenergin som manifesterades i arrangemang och innehåll i Helsingfors. Vi vet alla att det har krävt en stor organisation, mångas engagemang och ännu fleras arbete i olika organisationer och institutioner och på plats. Allt fungerande som smort i mässcentret, tack vare god organisation och alla volontärer. Idén med Library Boulevard, där hela det finländska biblioteksfältet var synligt på ett ställe i form av roll ups, var mycket lyckad.

Konferensens öppningssession (som även kan ses på Kirjastokaista) påminde oss om vilken roll biblioteken har som en del av varje samhälles kultur och historia. Öppningssessionens höjdpunkter, där Finland verkligen visade världen sitt bästa, var det fina öppningstalet som hölls av chefen för Helsingfors stadsbibliotek Maija Berndtson och Helena Rantas påminnelse om hur kulturella institutioner och artefakter under krig alltid blivit spelbrickor i kulturella folkmord, också i vår närhistoria i Europa. Och pianisten Iiro Rantala är nu en ny favorit för min del.

Varje IFLA-konferens har påmint mig (och förhoppningsvis många andra!) om varför bibliotek behövs och varför våra bibliotek kan vara viktiga noder i mänsklighetens minne och utveckling, och att vi arbetar i ett riktigt globalt nätverk av bibliotek över hela världen. Särskilt de sessioner som arrangerats av FAIFE (Committee on Free Access to Information and Freedom of Expression) har gett mig mycket att tänka på. Överbibliotekarien för vårt nationalbibliotek Kai Ekholm är nu FAIFE:s ordförande.

Hela det stora smörgåsbord som en IFLA-konferens är, ger varje deltagare en möjlighet att komma ut ur sin egen vrå och få helt nya perspektiv. Några höjdpunkter för min del från WLIC 2012:

- Siva Vaidhyanathan (University of Virginia) vid FAIFE-sessionerna ”Sleepwalking into a control society?” (http://vimeo.com/47442031) och “Master of contents” (http://vimeo.com/47639959) fick oss att se på Google med andra ögon
- Peter von Baghs key note föreläsning om den finländska kulturen och bibliotekens betydelse i den, illustrerad med många filmklipp
- CLM (Copyright and legal matters) -sektionens session Cloud computing med bl. a. Clifford Lynch om molnlagring och dess implikationer för biblioteken
- Reference and Information Services-sektionens ”Generation Google needs us” om sätt att synliggöra digitalt material i biblioteket med bl. a. Linda Vidlund och Cecilia Pettersson från Uppsala universitetsbibliotek
- Information Technology och Preservation and Conservation-sektionernas sessioner om bevarande av tryckta och digitala samlingar och utbildning för katastrofhantering, med föredrag om bibliotek (i Italien, Japan, Iowa, Haiti, Kanada m. fl.) som drabbats av översvämningar och jordbävningar.

Vi lever i ett rikt, demokratiskt, västerländskt välfärdsland och blir lätt blinda för hur bra vi egentligen har det. IFLA:s konferenser ger oss, genom bredden på teman och föredrag, unika möjligheter att i koncentrerad form få kunskap om olika slag av biblioteksverksamhet i andra länder. Som kolleger har vi ett gemensamt ”språk” och vi kan lätt förstå varandra för att vi jobbar inom liknande biblioteksstrukturer oberoende av bibliotekstyp. Många korta oväntade möten med kolleger från olika håll i världen är de små ”stjärnor” som berikar ens vetande och som lämnar spår. De sociala tillfällena är viktiga mötesplatser, som inga virtuella möten kan slå. Dessa möten är lika viktiga som att lyssna till föreläsningarna, som f. ö. till stor del finns på konferensens hemsidor, www.ifla.org.

Världen blir större varje gång man varit på en IFLA-konferens. Så visst blev jag både inspirerad, överraskad och styrkt!

IFLA WLIC 2012 I HELSINGFORS
IFLA WLIC 2012 I HELSINGFORS

Alla härliga volontärer!
Foto: Pirjo Sallmen

IFLA WLIC 2012 I HELSINGFORS
IFLA WLIC 2012 I HELSINGFORS

Katriina Strandwall

En blick bakom kulisserna

JUKKA PENNANEN

Startskottet för årets IFLA-konferens gick redan i augusti 2009, då man under Closing-session i Milano förkunnade att Helsingfors skulle vara värd år 2012.

Hösten 2009 bildades en nationell kommitté (NK) med bred representation från olika biblioteksektorer och -organisationer, läroinrättningar och andra medverkande. NK i sin tur utsåg olika arbetsgrupper som arbetade kring olika delmoment. Jag tillfrågades i november 2010 om jag ville representera FSBF i Volontärarbetsgruppen. Jag tyckte det lät intressant och svarade ja. Till gruppen, som leddes av Tuula Ruhanen, valdes representanter från olika biblioteksektorer och regioner.

Till arbetsgruppens första uppgifter hörde att sammanställa ett brev riktat till förmän och chefer inom biblioteksbranschen. Vi informerade dem om volontärarbetet och vädjade att de skulle ställa sig positiva till detta arbete och stöda dem som vill delta som volontärer. NK undertecknade brevet och förmedlade det till mottagarna. Samtidigt gick det första uppropet ut till alla biblioteksektorer i Finland. Vi önskade att alla intresserade skulle anmäla sitt intresse genom att fylla i den blankett som skickades ut.

Det visade sig att intresset var stort. I detta första skede kom 330 anmälningar in. Representanterna kom från alla typer av bibliotek i hela Finland och bestod av allt från studerande till äldre, och några som redan hunnit gå i pension. Gruppen minskade något p.g.a. sjukdomsfall och andra förhinder och bestod hösten 2011 av 289 personer. Under tidigare konferenser har antalet volontärer varit ca 150 stycken. IFLA ville i ett skede minska på antalet volontärer i Helsingfors, men vi fick behålla alla och det var bra för annars skulle arbetsdagarna blivit alltför långa, ca 10 timmar per dag och volontär. Vi utgick från att dagens uppgifter kunde delas upp i två skift så det skulle vara möjligt för volontärerna att också själva delta i föreläsningarna.

Våren 2011 delades de anmälda in i grupper enligt biblioteksektor och arbetsort och vi koordinatorer ansvarade för varsin grupp. Min grupp bestod till största delen av anställda vid allmänna bibliotek utanför Helsingforsområdet. Vi intervjuade var och en, personligen eller per telefon, och gick igenom önskemål och vilka uppgifter som skulle passa för var och en. Det var roligt att få en första kontakt med dem som skulle arbeta under konferensen.

För volontärerna ordnades informationstillfällen under vintern och vårvintern i Helsingfors, Åbo, Tammerfors, Jyväskylä och Uleåborg. Jag var med i Åbo och Uleåborg.

Det som var svårt under hela resan var att vår arbetsgrupp utgjorde en länk mellan volontärerna och treenigheten NK – IFLA – kongressbyrån K.I.T. Group. Det kom många konkreta frågor från volontärerna, men vi hade inte alltid svar att ge. Allt skulle behandlas i de tre andra instanserna och byråkratin var ibland ganska krånglig och det tog lång tid att få svar.

I mars 2012 skickades ännu en blankett ut till volontärerna där de fick kryssa för de uppgifter de helst ville göra, och de som de inte alls ville göra. Vi frågade också efter språkkunskaper och vilka dagar och tider som passade för var och en.

Vi fick ett enormt schema med de uppgifter och tider som K.I.T. hade sammanställt, och i detta skulle vi mata in volontärernas namn. Det var ett krävande arbete att kolla volontärernas önskemål och att få personer till alla uppgifter. Vi koordinatorer gjorde detta som talkoarbete i grupper om tre. En grupp gick igenom volontärernas blanketter och sökte lämplig uppgift och tid för volontärerna, en annan grupp förde in dem i det stora schemat och den tredje gruppen skrev ännu upp vem som tilldelats vad. Då flera jobbade parallellt med schemat fungerade det väldigt långsamt och det blev lite problem i början, för någon volontär fick ibland flera uppgifter samma skift. För att detta skulle undvikas arbetade Tuula Ruhanen fram ett Excel-dokument där vi fyllde i samma uppgifter men där det var lättare att kontrollera att inga dubbelbokningar gjordes. Antalet timmar som skulle fördelas var 6072, och tron på att det hela skulle lyckas sviktade emellanåt. K.I.T. kom med flera stora förändringar ända in i det sista och det gjorde inte saken lättare. Timmar och uppgifter drogs in, för andra uppgifter igen

Volontärsarbetsgruppen
Tuula Ruhanen, ordförande
Airi Forssell
Päivi Jokitalo
Marja-Liisa Komulainen
Leena Kuivanen
Meri Kuula-Bruun
Tuula Martikainen
Päivi Pekkarinen
Marjukka Peltonen
Katriina Strandwall
Leena Uhlenius

◀ **Volontärernas kännetecken.**

▶ **Två glada volontärer.** Katriina Strandwall och Virva Soikkeli från Vasa.

▶▶ **En liten del av arbetsschemat.**

KATRIINA STRANDWALL

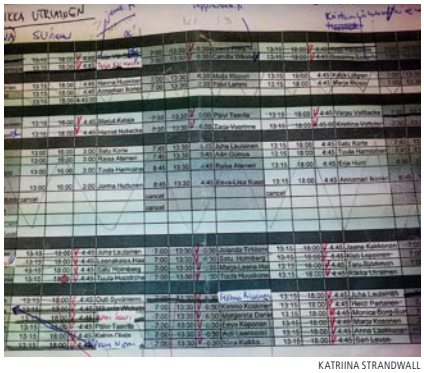

KATRIINA STRANDWALL

behövdes det fler timmar och fler personer.

Då vi utgående från schemat hade fått klara uppgiftshelheter delades dessa mellan oss koordinatorer och vi fick nya ansvarsgrupper att ta hand om. Jag hade hand om gruppen som jobbade inom registreringsområdet: Registration counter, Self printing terminals, Congress material distribution och Information desk.

I juni 2012 skickade vi ut information om tim- och uppgiftsfördelningen till våra egna volontärsgrupper. Under sommaren blev det en hel del brevväxling om tider och uppgifter som inte passade och det blev ännu en hel del pusslande fram och tillbaka. Men vi ville, efter bästa förmåga, få alla att känna sig nöjda med sina tider och uppgifter.

Torsdagen den nionde augusti var det då dags. IFLA-konferensen, som vi redan jobbat med i nästan två år, stod för dörren. Första dagen skulle kongresskassarna fyllas med informations- och reklammaterial. Ryggsäckar packades för dem som var hela veckan och axelväskor för dem som deltog bara en eller några dagar. Tyvärr hade kongressbyrån beräknat alldeles för liten arbetsgrupp för detta arbete och det blev en lång och bråd dag för dessa volontärer och de många extrapersoner som kom och hjälpte till. Under eftermiddagen hölls en kort briefing och rundvandring för oss koordinatorer. Torsdagen utgjorde också en informationsdag för volontärerna. På eftermiddagen fick de sina blå t-skjortor med texten VOLUNTEER på ryggen. Vi ordnade rundvandring i mässcentret och ett gruppfoto togs.

Volontärerna hade ett eget utrymme i mässcentret. Någon av oss koordinatorer fanns alltid på plats, från klockan 07.00 till 19.00. Här fick jag slutligen ansikten på de namn som jag varit i kontakt med under allt förberedande arbete. Alla volontärer skulle anmäla sig här då de kom till sitt arbetsskift och dagens lunchkuponger delades ut. Akuta problem skulle lösas och information ges. De första konferensdagarna var väldigt bråda för min del. Vid mina ansvarsområden var det nya personer varje morgon de första dagarna och till mina uppgifter hörde att hålla briefing och informera om det som skulle göras. Det blev många och långa promenader mellan volontärsrummet och de allmänna utrymmena i mässcentret. Den blåa t-skjortan gjorde att vi syntes bra och konferensdeltagarna kunde lätt se till vem de skulle vända sig med sina frågor, så ibland tog det ganska lång tid att komma igenom mässcentret.

Ännu under konferensveckan blev det förändringar i arbetsschemat. Här måste jag ge en stor eloge till volontärerna. Alla var flexibla och vi hade alltid någon person som var färdig att rycka in där det behövdes. Många anmälde också att de kunde göra extratimmar vid behov.

För min del gick veckan i arbetets tecken. Jag hann inte delta i föreläsningarna eller programmet, men jag fick träffa en mängd kollegor. Och jag har fått en insikt i hur stort maskineri som behövs för att ordna en så här stor konferens, med cirka 4000 deltagare. Jag hoppas att jag i fortsättningen skall ha bättre förståelse då jag deltar i evenemang av olika slag.

Tyvärr kunde vi volontärer och koordinatorer inte delta i Cultural evening, som ordnades i Wanha Satama, eftersom utrymmet inte var tillräckligt stort för oss alla. För volontärerna ordnades ett eget kvällsprogram på torsdagen på Gamla studenthuset. Vi fick avsluta vår arbetsvecka med god mat och trevlig samvaro till levande musik.

Det var roligt att under veckan se hur alla volontärer samarbetade för vår gemensamma sak: att kunna erbjuda en så lyckad konferens som möjligt, så att alla deltagare från när och fjärran skall komma ihåg sin vistelse i Helsingfors som positiv och givande. Och där måste jag säga att volontärerna lyckades. Det är ju ofta en volontär, som är den första kontakten för dem som kommer till konferensen: på flygfältet, i gatubilden, i mässcentret. Volontärerna i Helsingfors har fått mycket positiv feedback av konferensdeltagarna. Både av dem som arbetade med olika uppgifter under konferensen och av dem som var vanliga delegater.

Jag vill också passa på att tacka alla som var med. Ni gjorde ett fantastiskt arbete!

Nu är det bara att förbereda sig för Singapore. Eller Lyon. Men utan blå t-skjorta denna gång.

Volontärernas arbetsuppgifter

Fylla kongresskassar
Registreringsdisken
Registreringens utskriftsterminaler
Dela ut kongresskassar
Informationsdisken
Living signs / flygfältet och mässcentret
Assistent vid Poster Session
Övervakare i utställningshallen
Assistent i utskriftsrummet
Assistent i Business center
Internet Café
Salsvakt
Dela ut hörlurar
Assistent i tolkarnas rum
Assistent vid simultantolkarnas bås
Assistent till talarna
Biblioteksbesök
Sightseeing och andra utfärder
IFLA Express assistent
Governing Board -assistent
Ordförandens assistent
Vice ordförandens assistent
Huvudsekreterarens assistent
Kongressbyråns assistent

IFLA WLIC 2012 I HELSINGFORS

IFLA WLIC 2012 I HELSINGFORS

Ellinor Hjerpe

Digitala utmaningar

FSBF:s årskonferensdag 15.8.2012

Årets årskonferens ordnades samtidigt som IFLA-konferensen i Helsingfors. Den första dagen tillbringades på IFLA och den andra dagen ordnades program vid Kulturkontakt Nord i centrala Helsingfors med temat **Från ABC till E! - Digitala utmaningar: e-resurser på bibliotek.** Dagen började med kaffe och några välkomstord från Kulturkontakt Nords Camilla Cederkreutz-Bäck och FSBF:s ordförande Christian Nelson. Därefter avgav Leif Storbjörk en lägesrapport från projektet **Digitalt innehåll till de allmänna biblioteken** (Sähköiset sisällöt yleisten kirjastoihin, SSKY-hanke). Projektet startades av Rådet för de allmänna biblioteken våren 2011 och finansieras av Undervisnings- och kulturministeriet. En arbetsgrupp har tillsatts för att utforma en grund till en gemensam strategi för anskaffning och distribution av e-material vid de allmänna biblioteken. På projektets hemsida (sahkoisetsisallot.kirjastot.fi) finns ett utkast som man gärna ska studera och kommentera. För vår del är det förstås viktigt att fundera extra noga på hur tillgången till svenskt e-material skall ordnas på biblioteken i Finland.

Dagens andra presentatör var Rasmus Fleischer från Stockholm. Han är en betydande röst i den svenska debatten om bl. a. upphovsrättsfrågor och 2011 gav han ut dubbelvolymen **Boken & Biblioteket.** Böckerna handlar om e-boken och de utmaningar den ställer bokbranschen och biblioteken inför. Presentationen utgick från hans sju teser om e-boken och fem funderingar om det postdigitala biblioteket. Vad som menas med e-bok är det egentligen ingen som vet, menar Fleischer. Nuförtiden föds alla böcker som e-böcker eftersom tryckta böcker först existerar som digitala filer innan de trycks på papper. Ändå ses e-boken som underordnad pappersboken och räknas inte riktigt som en bok om den inte också finns tryckt. Här kommer bibliotekskataloger och förlagens kataloger in som en "e-bokens skapare". Först när en e-bok försetts med metadata och blivit sökbar i kataloger kan man säga att den får samma status som en tryckt bok.

Den största skillnaden mellan en e-bok och en tryckt bok är att e-boken egentligen inte kan säljas, stjälas eller lånas. Det som säljs och lånas är användarrätten, vilket leder till en kontrollförlust för biblioteken eftersom de tekniska plattformerna och licensieringen av användarrätten ligger i förlagens händer. Men biblioteken skall inte glömma den stora mängd digitaliserade böcker som inte längre är upphovsrättsskyddade och som finns fritt tillgängliga på nätet. Bibliotekskunderna kunde ha stor nytta av att få hjälp att hitta också dem.

Angående bibliotekets roll i den postdigitala världen, d.v.s. nu när digital information inte längre ses som ett komplement utan är jämlik med tryckt information, anser Fleischer att biblioteket kan vara en utväg ur informationsflödet som oupphörligt sköljer över oss. Det är exempelvis önskvärt att biblioteken är aktiva på sociala medier men de får gärna stå med ett ben utanför flödet och erbjuda en fördjupning till händelser som susar förbi. Fleischer funderar att det fysiska bibliotekets roll i det digitala medielandskapet kan gestaltas som en frizon från övervakningen i "filterbubblan", det att sökmaskinerna anpassar sökresultaten enligt vad man tidigare sökt efter. På biblioteket kan man ströva bland hyllorna och upptäcka nya saker oberoende av vad man tidigare läst och sett. Bibliotekets bestånd är beständigt men ändå dynamiskt och en transparens om vad som tas in och vad som gallras ut är viktig. Biblioteken kunde i framtiden utöver att distribuera information bli mer av en informationsproducent, t. ex. genom att digitalisera upphovsrättsfritt material och tillhandahålla skrivare där kunder kan skriva ut böcker. Fleischer tangerade också frågor om upphovsrätt, distribution, övervakning och hur e-böckerna skall hitta sina läsare i utbudet av digitala underhållningsformer. En givande diskussion uppstod efter presentationen.

Gitte Laurell från Svenska Yle presenterade därefter resultaten från Yles användarundersökning **Mina drömmars Yle,** som marknadsfördes på bland annat biblioteken i våras. Närmare 8000 svar, varav ca 300 på svenska, hade kommit in. Sammanfattningsvis kan sägas att det viktigaste för tittarna är innehållet i programmen, inte de tekniska lösningarna eller finansieringen. Gemensamma upplevelser som Lucia, presidentbalen och årskrönikor uppfattades som värdefulla. Majoriteten ansåg att det i framtiden är viktigt att rundradion förblir reklamfri och att även marginalgruppers intressen lyfts fram. På Yle är man intresserad av fortsatt samarbete med biblioteken och tar gärna emot förslag på vad man kunde stå till tjänst med, allt från att spela in författarintervjuer till att lyfta fram biblioteken i kulturprogram.

Efter lunchen vid Hotell Arthur, som ligger ett stenkast från Kulturkontakt Nord och där flera konferensdeltagare övernattade, berättade PeD Mikaela Björklund om forskares och studerandes syn på e-material. Björklund är handledare för studerande vid Åbo Akademi i Vasa och hon märker att informationssökningsprocessen förändrats nu när det är vanligt med artiklar i elektronisk form. För forskare var det tidigare en krånglig, långsam och dyr process att få tag i artiklar genom fjärrlån. Nu är e-artiklarna tillgängliga direkt, nackdelen är istället att det är svårare att bedöma kvalitet i det stora utbudet och det främjar kanske också viss lättja. Hittar man inte rätt artikel direkt kanske man väljer att använda en annan, mer lättillgänglig artikel istället för att sätta tid på att fjärrlåna. För de studerande är det numera inte lika viktigt att handledaren tipsar om källor eftersom det är enklare att bara googla. Problemet blir då källkritiken och svårigheten för handledaren att upptäcka plagiat. Björklund anser att bibliotekens informationssökningsundervisning är viktig för att lära de studerande att söka och sovra

i all information och att källkritiken borde få mycket fokus i undervisningen.

Dagen fortsatte med Barbro Teir, vd för Schildts & Söderströms, och förlagets syn på digital publicering. Förlaget satsar på svenskt e-material i anslutning till tryckta läromedel för grundskolan och även e-läromedel för andra stadiet är på kommande. Möjligheterna med e-material är att det inte finns några fysiska eller geografiska begränsningar och att det möjliggör att hålla litteraturen levande genom satsningar på nya skribenter. Nästa steg är att börja digitalisera förlagets backlist, dvs. äldre böcker vars tryckta upplagor kanske sålt slut. Problemen med e-publicering ur förlagets synvinkel är att det ännu är relativt dyrt med läsplattor, hur e-böckerna ska kopieringsskyddas utan att det inkräktar för mycket på användarvänligheten och e-materialets prissättning. Nu ligger priset på 80% av den tryckta bokens pris, vilket är ganska högt. Fastän tryck- och distributionskostnaderna faller bort finns kvalitetsarbetet tillsammans med författaren kvar och det är inte gratis. Om e-boken slår igenom på bred front ska ju förlagen leva på e-boksförsäljning, därför vill man inte sänka priserna alltför mycket utan hellre avvakta och se åt vilket håll vindarna börja blåsa. I skrivande stund finns det inga centraliserade avtal med biblioteken om hur utlåningen av e-böcker ska gå till. Förlagen, i likhet med biblioteken, har ett intresse att göra litteratur i elektroniskt format lättillänglig för läsarna och lösningar borde förhandlas fram omgående.

Efter detta tog kulturråd Barbro Wigell-Ryynänen till orda. Hon går i pension nästa vår och tackade för gott samarbete under åren. Susanne Ahlroth, den nya överinspektören för biblioteksärenden på Regionförvaltningsverket, presenterade sig också. Ahlroth är placerad i Helsingfors och ska under hösten besöka bibliotek runt om i landet för att bekanta sig med vad biblioteken gör och vill göra i framtiden.

Dagens sista presentation stod Jolin Slotte för. I allt tal om olika sätt att distribuera litteratur ska man inte tappa bort en av grundförutsättningarna för litteraturens existens: att väcka barns läslust. Slotte jobbar med projektet Ordboet (www.ordkonst.fi/ordboet) som är en språkstimulerande fantasiutställning i Sydkustens regi. Utställningen hålls i lågstadieskolor under tre veckor i taget och ger lärarna material som kan användas i undervisningen för att stimulera barnens fantasi, kreativitet, läslust och skrivglädje. Jolin Slotte gav prov på hur detta kan se ut och rekommenderade även att utställningen kan hållas vid bibliotek. Årskonferensen avslutades traditionsenligt med kaffe och tårta.

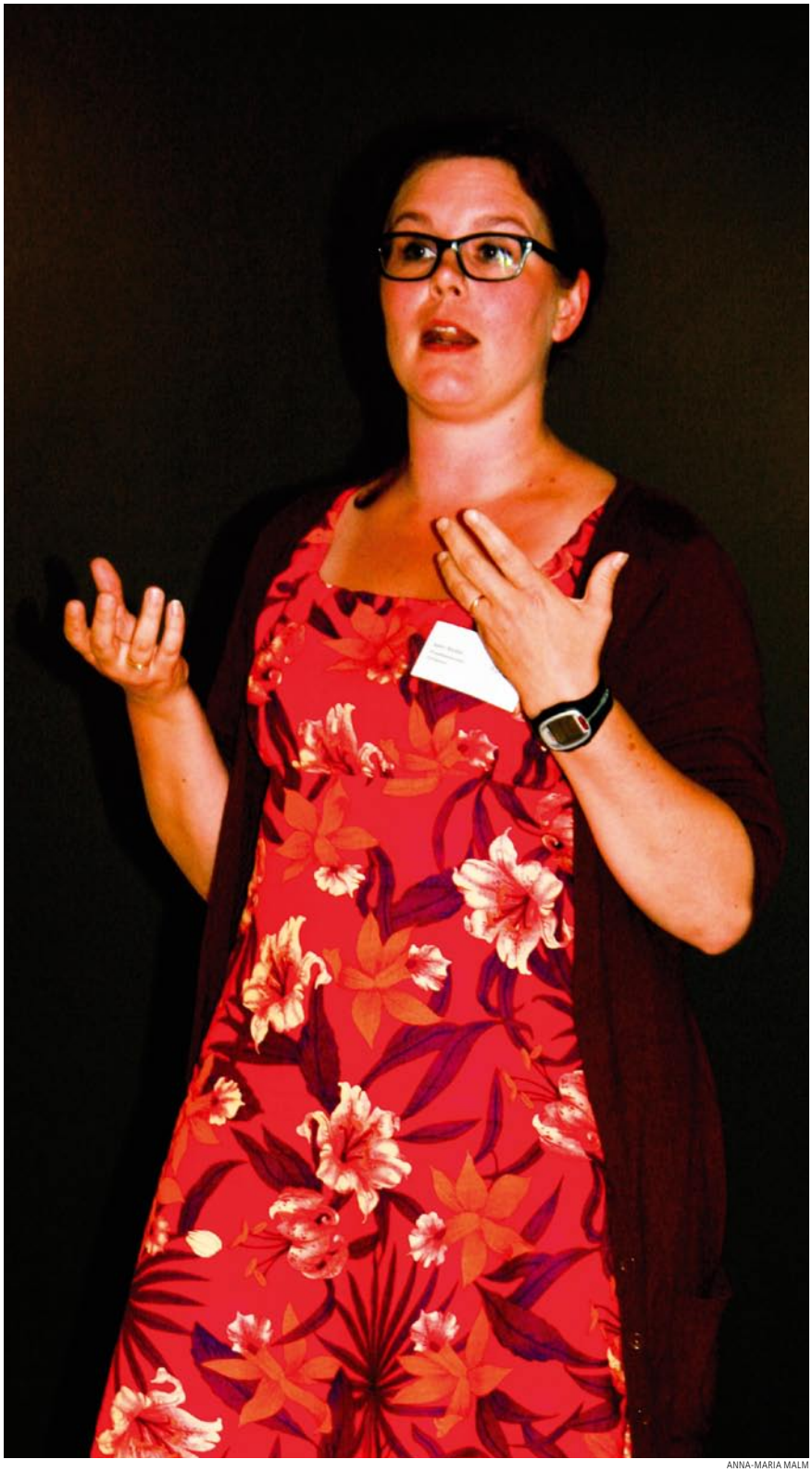

ANNA-MARIA MALM

▲ **Jolin Slotte** berättade om projektet Ordboet.

ANNA-MARIA MALM

▶ **Glada konferensdeltagare.** Ellinor Hjerpe och Gun Vestman.

SIMO YLÖNEN

Vår nya överinspektör

Anna-Maria Malm

I juni fick de svenskspråkiga allmänna biblioteken en överinspektör, då Susanne Ahlroth inledde sitt arbete vid Regionförvaltningsverkens svenska enhet för undervisningsväsendet. Jag besökte Susanne en morgon i september, för att få höra lite om hennes bakgrund och nya jobb.

Susanne Ahlroth har stor erfarenhet av biblioteksarbete. De senaste 17 åren har hon arbetat i Helsingfors som avdelningschef för barn-, ungdoms- och musikavdelningen vid Richardsgatans bibliotek. Samtidigt ansvarade hon för den svenska barnbiblioteksverksamheten i hela Helsingfors. Susanne arbetade mycket med utåtriktad verksamhet. Hon hade ett nära samarbete med skolorna och arbetade mycket med bokprat och lässtimulans. Hon startade och förverkligade olika läs- och biblioteksprojekt och medverkade i flera nordiska projekt. Ett år var hon tjänstledig för att arbeta med Bittis-projektet. De sista åren vid Richardsgatans bibliotek arbetade Susanne mycket med babypoesi och ordkonst för småbarn.

Innan Susanne kom till Helsingfors arbetade hon på flera olika bibliotek i Svenskfinland. Hon hade tjänst i Borgå och Kyrkslätt, och arbetade under studietiden kortare perioder i Vasa, Åbo, Hangö, Ekenäs och Karis.

Susanne är ursprungligen hemma från Hangö. Hon studerade litteraturvetenskap vid Åbo Akademi. Hennes pro gradu handlade om Irmelin Sandman Lilius som kritiker. Susanne har också själv skrivit barnlitteraturkritik.

I juni tillträdde Susanne tjänsten som överinspektör för bildningsväsendet med biblioteksfrågor som specialområde. Överinspektören ansvarar för de allmänna biblioteken i svenska och tvåspråkiga kommuner med svenska som majoritetsspråk. Tjänsten finns på Regionförvaltningsverkens (RFV) svenska enhet för undervisningsväsendet. Enheten är fördelad på tre orter. Huvudorten är Vasa. De andra orterna är Åbo och Helsingfors. Susanne är placerad i Helsingfors, medan hennes chef finns i Vasa. Susannes arbetskamrater arbetar t.ex. med rättsskydd och olika projekt för grundskolorna och yrkesutbildningen. Susanne tycker att det är intressant att vara med i ett mångprofessionellt team och få ta del av vad de andra arbetar med.

På finskt håll arbetar biblioteksinspektörerna på Närings-, trafik- och miljöcentralerna (NTM-centralerna). De ansvarar för biblioteken i de finsk- och tvåspråkiga kommunerna med finska som majoritetsspråk och har delvis motsvarande uppgifter som Susanne. Susanne har ett nära samarbete med dessa inspektörer, speciellt med dem som ansvarar för Österbotten, Egentliga Finland och Södra Finland.

Eftersom överinspektörstjänsten är nygrundad kom Susanne till ett tomt bord. Hon har insett att det kommer att ta tid att komma igång på allvar. I Susannes uppgiftsbeskrivning står det vilka hennes uppgifter är, men *hur* hon ska utföra dem måste hon

nu, tillsammans med sin chef, fundera ut. Tillsvidare har väldigt mycket gått ut på kontaktskapande. Susanne poängterar att man inte ska vara rädd att ta kontakt med henne. Man behöver inte låta sig skrämmas av titeln överinspektör. Själv tycker hon att biblioteksakkunnig skulle var ett mer beskrivande namn på tjänsten.

Susanne är mån om att hålla kontakt med de biblioteksanställda och hon kommer att röra sig ute bland biblioteken för att få höra om verksamhet och behov. Hon är intresserad av att hjälpa till med att starta och utveckla nya verksamhetsformer, vill öppna för nya synsätt och hoppas kunna vara en källa till inspiration. Susanne tycker att det görs mycket bra på olika håll i de finlandssvenska regionerna, som man inte alltid känner till på andra håll. Hon önskar därför knyta samman regionerna och hoppas även bli en länk mellan de finskspråkiga och de svenskspråkiga biblioteken.

Susanne har under hösten besökt biblioteken i Österbotten och runt årsskiftet kommer hon att besöka biblioteken i Åboland och Nyland. Det är viktigt för Susanne att se biblioteken eftersom det är hennes enhet som ska ge utlåtande om byggprojekt, bokbussanskaffningar och utvecklingsprojekt i svenska eller tvåspråkiga kommuner till NTM-centralerna, som beviljar statsunderstöd för projekten.

Svenskspråkig biblioteksservice

Överinspektören ansvarar för att följa upp och främja tillgången och kvaliteten på svenskspråkiga bibliotekstjänster i hela landet. Detta är en viktig uppgift, som Susanne vill satsa på. När det gäller den svenska servicen anser hon att det finns två lite olika behov. Biblioteken i de svenskspråkiga kommunerna har ofta ganska små enheter och liten personal. Dessa bibliotek borde få möjlighet att utvecklas, så att de blir moderna och kan svara på dagens och framtidens behov. I de större tvåspråkiga städerna som Helsingfors och Åbo finns det däremot stora enheter, men hur är det med de svenskspråkiga resurserna? Susannes erfarenhet från huvudstadsregionen är att man i enklare fall får betjäning på svenska, men om man ska gå på djupet angående innehåll eller informationssökning kan det vara svårare att få svenskspråkig betjäning.

Susanne tror på samarbete mellan bibliotek och andra instanser som arbetar med svensk service. När hon var anställd på Richardsgatans bibliotek samarbetade hon bl. a. med stadens kulturcentral, utbildningsverk och dagvårdssektor. Tillsammans kunde man göra något som blev synligt. Susanne anser det nyttigt att arbeta med fackfolk från andra sektorer. Man kanske hittar nya arbetssätt och upptäcker att man kan göra saker på andra sätt än man alltid gjort. Samtidigt gör man PR för biblioteket gentemot de andra sektorerna, där det ofta förekommer en föråldrad syn på biblioteket.

Utvärdering

En av Susannes arbetsuppgifter är att tillsammans med inspektörerna på NTM-centralerna samla information om och utvärdera biblioteksverksamheten. Man utreder till exempel vilken inverkan kommunsammanslagningar och pensioneringar har haft i kommunerna. Har tjänster dragits in eller slagits samman? Vilken inverkan har kommunsammanslagningarna haft med tanke på chefstjänster? Susanne vill ta reda på hur biblioteken själva utvärderar sin verksamhet. Hon anser det viktigt att utvärdera, eftersom det utan utvärdering är svårt att få en utveckling till stånd. Det behövs siffror och statistik och man måste ta reda på kundernas behov. Utvärderingen blir allt viktigare eftersom det i kommunerna i dag råder en kamp om resurser. Det gäller för biblioteken att visa vad man lyckats med.

Samarbete med UKM och Norden

Susanne kommer att bistå undervisnings- och kulturministeriet vid utvecklandet av biblioteksverksamheten. Ministeriet drar upp linjerna för den nationella biblioteks-politiken och biblioteken ska verkställa den. Susanne bistår biblioteken i detta och kommer att fungera lite som en budbärare mellan biblioteken och ministeriet.

Till överinspektörens uppgifter hör också att bistå ministeriet i frågor som rör nordiskt bibliotekssamarbete. Susanne efterträder Barbro Wigell-Ryynänen i redaktionsrådet för Scandinavian Library Quarterly. Hon hoppas genom detta få kontakter till intressanta bibliotek i Norden. Hon vill gärna samarbeta med andra nordiska bibliotek kring till exempel fortbildningsfrågor och eventuella studiebesök.

Utbildning och fortbildning

Till Susannes uppgifter hör också att främja svenskspråkig utbildning inom området för biblioteks- och informationstjänster. Hon följer med hur den svenskspråkiga biblioteksutbildningen arrangeras vid Åbo Akademi och i Borgå vid Porvoo International College, samt informerar biblioteken om vad som är på gång inom utbildningen.

Susanne ansvarar även för att ordna fortbildning för svenskspråkig biblioteks-personal. I fortbildningsfrågor samarbetar hon med NTM-centralerna, Åbo Akademi, landskapsbiblioteken och biblioteksnätverken och önskar även samarbeta med FSBF. På sina besök i biblioteken har Susanne haft med sig Gunilla Berglund, som arbetar med bl. a. fortbildning och biblioteksstatistik vid RFV i Vasa. De har tillsammans tagit reda på vad för slags fortbildning de biblioteksanställda behöver och var de önskar att fortbildningen ska ordnas. Susanne hoppas kunna ordna fortbildning med en bra regional spridning kring ämnen som upplevs som viktiga på biblioteken.

Samarbete mellan skola och bibliotek

Som överinspektör förväntas Susanne främja samarbete mellan bibliotek och skolor. Kring detta hoppas hon kunna samarbeta med utbildningsstyrelsen.

Susanne efterlyser samarbetsplaner, där det skulle ingå klart och tydligt på vilka stadier barnen lär sig om bibliotek och informationskompetens och får lässtimulans. I samarbetsplanerna kunde man garantera att biblioteksservicen för skolorna skulle bli språkligt och regionalt mer jämnt fördelad.

Problemet med skolbiblioteken är att det inte finns någon nationell lagstiftning på vems ansvar de ligger. Det är helt upp till kommunen och skolan hur mycket som satsas på skolbiblioteket. Susanne tycker att det borde diskuteras mera om hurudana samlingar som behövs på skolorna för att stöda lärmiljön och främja elevernas informationskompetens. Har kommunerna resurser att bygga upp parallella bibliotekssystem eller borde skolorna och kommunbiblioteken istället samarbeta mera?

Framtiden

På Susannes arbetsbord ligger boken *Finns det bibliotek om 20 år?*. Susanne tycker detta är en relevant fråga. Om svaret på frågan är ja, hurudana bibliotek har vi då om 20 år? Eller bara om några år? Just nu händer det mycket kring e-böcker och nytt material. Biblioteken står inför stora förändringar. Det gäller för alla som jobbar i dem att följa med i utvecklingen. Susanne anser att biblioteken borde får vittgående rättigheter till e-materialet och att val av material i fortsättningen också ska ske på biblioteken, inte på förlagen.

Ett orosmoment är kommunernas försämrade ekonomi. Hur kommer kommunernas ekonomi och kommunsammanslagningarna att påverka biblioteksservicen i allmänhet och speciellt den svenskspråkiga servicen?

Ett generationsskifte är nu också på gång, då bibliotekscheferna i många svenskspråkiga kommunbibliotek nyligen gått eller inom snar framtid går i pension. Susanne hoppas att man till dessa bibliotek får nya behöriga och starka chefer, med vilja och visioner att utveckla biblioteken.

Barbro Nygård

Det osynliga barnet?

Biblioteksservice på svenska i praktiken

ANNA-MARIA MALM

◀ **Svenska böcker** i Tölö bibliotek.

Omkring oss sker förändringar, som påverkar bibliotekens service till den svensktalande befolkningen under kommande år.

Biblioteksbokhandeln Tibo Trading, som i över 50 år med engagemang och stor kundvänlighet förmedlade svensk litteratur över hela svenska Finland, packade sina sista boklådor i våras. Litet tidigare upphörde deras välfungerande katalogiseringsservice av den nya svenska litteratur, som de levererade till biblioteken.

Som bäst går den s.k. efterkrigsgenerationens stora årskullar i pension. En stor andel har svenska som modersmål, åtminstone i HelMet-biblioteken, däribland undertecknad. Det är en talande uppgift att över en femtedel av FSBF:s medlemmar var pensionärer redan år 2010. Samtidigt finns det alltför få utbildade svenskspråkiga bibliotekarier och biblioteksfunktionärer bland de sökande, då kommun- och stadsstyrelser ger tillstånd att lediganslå vakanserna.

På mediesidan är problematiken kring användningen av inhemska elektroniska böcker i de allmänna biblioteken i Finland ännu olöst, men förhandlingar pågår och man söker modeller som kan tillfredsställa och säkerställa producenternas och bibliotekskundernas intressen. HelMet-biblioteken har, särskilt på grund av Helsingfors stadsbiblioteks motstånd och ängslan, inte tagit i bruk den utlåningsform av svenskspråkiga elektroniska böcker, som det övriga Svenskfinland redan använder.

Jag arbetade på Vanda stadsbibliotek på 1980- och 90-talet, där den svenska befolkningen var procentuellt sett liten och utspridd över en stor geografisk yta, men i antal personer ändå över 6.000, d.v.s. betydligt fler än i många svenska landskommuner.

Med händerna fulla av arbetsvardagen kom jag då inte att reflektera över att det inte fanns några officiella riktlinjer eller normer för hur biblioteksservicen på svenska skulle utformas i praktiken. Utöver vad Finlands bibliotekslag stipulerade om enahanda grunder för båda språkgrupperna, fanns det överhuvudtaget inte kriterier för hur dessa enahanda grunder skulle stöpas i praktiken, t. ex. i kundinformationen, den årliga personalbudgeten, i den årliga medieanskaffningen eller i de olika mediesamlingarnas struktur över tid.

Situationen har inte förbättrats sedan dess. I de av undervisnings- och kulturministeriet utarbetade, konkreta och noggranna rekommendationerna för olika aspekter av biblioteksverksamheten i landets allmänna bibliotek finns inte heller något om hur den svenska servicen konkret skall utformas i olika situationer.

Först som pensionerad och vanlig bibliotekskund i Helsingfors slog det mig att situationen kan sägas vara bekymmersam. Det är väl sent påkommet med tanke på att jag under en över 30-årig biblioteksbana i praktiken arbetat med att producera biblioteksservice bl. a. för den svenskspråkiga befolkningen i huvudstadsregionen. Orsaken bakom uppvaknandet är säkert övergången från beslutsfattare till bibliotekskund!

Mitt närbibliotek i Södra Haga, som är ett medelstort bibliotek, kan inte ge mig den servicenivå jag blev van vid (och upprätthöll) under mina sista 10 arbetsår, som bibliotekschef i Grankulla stadsbibliotek. I Grankulla utgör den svenska befolkningsandelen ca 40%, vilket i absoluta tal är ca 3.500 personer, i Helsingfors är de svenskspråkigas antal ca 35.000, som utgör endast 6% av helsingforsborna. Procentandelen gör hela skillnaden i serviceproduktionen! I Grankulla produceras nästan all kommunal service jämlikt och samtidigt på både finska och svenska, i Helsingfors är det inte självklart att man kan få service på svenska överhuvudtaget. Personalen i mitt närbibliotek blir påtagligt besvärad om jag vill tala svens-

ka med dem. Svenska talböcker och bestsellers (nyheter med kort lånetid) erbjuds inte alls. Samlingen av svenska böcker är relativt gammal och förslår inte för mina behov, liksom inte heller de cirkulerande titlar, som sänds runt om stadens bibliotek från huvudbiblioteket i Böle.

Med ett års erfarenhet som bibliotekskund vet jag numera att då jag behöver en viss titel, är jag antingen tvungen att resa till flera olika när- och regionbibliotek i hela huvudstadsregionen eller reservera de böcker jag vill läsa och även betala för en i och för sig utmärkt service, dvs. HelMet-bibliotekens gemensamma databas och det dagliga transportsystemet. Detta oavsett om exemplaret är en nyhet, en några år gammal bok eller en äldre klassiker. Det här gäller t. ex. då jag varannan månad kollar var jag kan få tag på de några titlar som vi tänkt diskutera i den lilla läsgrupp jag deltar i. Även om jag själv ansett att ett cirkulerande bokbestånd är en hyfsad lösning för att förstärka mindre närbiblioteks svenska samlingar i huvudstadsregionen, tycks rätt titel ur det cirkulerande materialet aldrig finnas inne i ett bibliotek nära mig!

> ”I tvåspråkiga kommuner skall vardera språkgruppens behov beaktas enligt enahanda grunder.”
>
> *Biblioteksslagen*

I biblioteksslagen fastställs det att de allmänna biblioteken i tvåspråkiga kommuner skall beakta de båda språkgruppernas behov enligt identiska kriterier. Får jag biblioteksservice enligt enahanda grunder i min hemkommun Helsingfors? Jag upplever det inte så. Men hur ta reda på om min känsla är befogad? Varken i Esbo, Grankulla, Helsingfors eller Vanda har stadsbiblioteken någon uttalad språkstrategi, inte heller har några som helst servicelöften getts åt de finlandssvenska invånarna. Ingen av städerna har uttryckt eller publicerat sin helhetssyn på den svenska biblioteksservicen. Det har funnits och finns mycket god vilja, men det finns inga enhetliga kriterier eller rekommendationer att hänvisa till.

Ansvarsfördelningen inom stadsbiblioteken är gängse uppdelad på flera personer, vilket försvårar för den svenskspråkiga personalen att bilda sig en helhetsuppfattning om t.ex. kundrespons i fråga om utbud och efterfrågan eller om innehållet i och basen för den årliga anskaffningen av medier. Budgetinsyn har vanligen väldigt få av de anställda, t.o.m. på ganska hög nivå.

Undervisnings- och kulturministeriet utarbetade och utgav nya kvalitetsrekommendationer för de allmänna biblioteken i maj 2010. Vid en snabb kontroll förefaller det som om rekommendationerna inte beaktar att Finland är ett tvåspråkigt land - med en biblioteksslag, som föreskriver enahanda grunder för biblioteksservicen i tvåspråkiga kommuner! Skrivningen i biblioteksslagen är oerhört viktig, men som enda riktlinje otillräcklig om man vill få information om hur de tvåspråkiga kommunerna i landet egentligen antas gestalta sin biblioteksservice på två språk. Särskild statistik över hur biblioteksservicen på svenska (eller finska) i landets tvåspråkiga kommuner utfallit de senaste decennierna kan vara svår eller omöjlig att få fram och någon forskning kring den här frågeställningen känner jag inte till.

Det finns ett enda bibliotek i Helsingfors, Tölö regionbibliotek, som har en så hyfsat stor svensk samling att jag kan lita på att hitta glada överraskningar då jag får lust att gå omkring och titta i biblioteksshyllorna. Inget av huvudstadsregionens allmänna bibliotek håller en riktigt stor, mångsidig svensk mediesamling, trots ett kundunderlag på omkring 60.000 personer. Närbibliotekens svenska samlingar är oftast små och föråldrade.

Avsaknaden av speciallagstiftning, normer, rekommendationer eller modeller gör livet bekymmersamt och besvärligt för de svenskspråkiga biblioteksanställda, som många gånger arbetar ensamma i en stor finsk biblioteksmiljö, oavsett om det är på biblioteksgolvet eller i administrativa uppgifter.

Offentliga rekommendationer och normer skulle behövas för att garantera en mångsidig och omfattande biblioteksservice på alla nivåer för den svenska befolkningen i de kommuner, där svenskan är i minoritetsställning. En krympande procentuell andel av invånarantalet och finlandssvenskarnas avvikande lånebeteende, liksom mindre konkurrens på inköpssidan av medier och vid anställningar hotar på sikt servicenivån. Rekommendationerna bör fokusera på biblioteksens samlingar och utbudet på tidningar, böcker, musik och elektroniska medier samt på nyanskaffning och avskrivning för att säkra upprätthållandet av balanserade samlingar över tid och rum, men även på medieexponeringen i utrymmena och den allmänna informationen. Skyltning, broschyrer och webbsidor avslöjar mycket om nivån på och utbudet av svenskspråkig biblioteksservice, liksom utbudet av utåtriktad verksamhet och den tillhörande marknadsföringen.

▲ **Tölö bibliotek** har en hyfsat stor svensk samling.

Personalen och resurseringen av arbetstiden är en knutpunkt. Delar den svenskspråkiga personalen dagligen arbetet vid disken med den övriga personalen eller kan de koncentrera sig på att sköta den svenskspråkiga

ANNA-MARIA MALM

servicen? Frigörs det tid för svenskt medieval? Hinner man producera ny webbinformation för bibliotekets svenska kunder eller går arbetet ut på att översätta inte alltid anpassad text från finskan? Hur stor andel av personalen svarar för sin minoritets biblioteksservice i de tvåspråkiga kommunerna? Vilken borde den vara?

Många, som ansvarar för biblioteksservicen till finskspråkiga i kommuner där svenskan är majoritetsspråk, har säkert motsvarande bekymmer.

Om inte normer och rekommendationer görs för att komplettera biblioteksslagen blir den konkreta gestaltningen av den svenska biblioteksservicen i de allmänna biblioteken beroende av enskilda personers åsikter, av vem och hur många de är som vid en viss tidpunkt råkar vara anställda i ett bibliotek och av i vilken position de råkar befinna sig.

Varje nyanställning efter att en svenskspråkig biblioteksanställd slutat är redan nu ett vågspel. Alltför ofta blir det en finskspråkig kollega som tar över, så gott hen kan. Alltför sällan finns det flera svenskspråkiga behöriga sökande, då vakanser kan lediganslås. Ett bibliotek som betjänar en stor majoritet finskspråkiga kunder kan helt naturligt inte anställa särskilt många med svenska som modersmål och trycket på dem blir därför hårt.

Beslutsfattare och påverkare på alla nivåer har hittills visat stor tillit till de lokala gestaltningarna av minoritetsservicen på biblioteksgolvet. Det gäller hela kedjan från Undervisnings- och kulturministeriet över Kommunförbundet och Svenska folktinget till de kommunala beslutsfattarna och partierna. I dagens läge har det växt fram en situation, som jag bedömer som allvarlig. Åtminstone i huvudstadsregionen är risken stor för att den svenskspråkiga biblioteksservicen är på tillbakagång och hotad.

Nu behövs en insats med alla olika intressenter representerade, med målet att skapa de praktiska normer och rekommendationer, som skulle ge stabilitet framöver för den svenskspråkiga biblioteksservicen i landets tvåspråkiga kommuner!

PIA BACKMAN

PIA BACKMAN

PIA BACKMAN

Så blev det äntligen 26:e september och det var dags för fyra personer från Åbo Akademis bibliotek att åka ut till flygfältet i Åbo och flyga ner till Bok- och biblioteksmässan i Göteborg, för att representera Åbo Akademis förlag. För mig var det extra spännande eftersom det var första gången jag deltog i mässan. Nu skulle jag äntligen få se det som många kolleger har berättat om.

Det första intrycket av hallen där vår monter fanns var att den var väldigt ljus, men också ganska liten, vilket var en uppfattning som ännu skulle ändras under de kommande fyra dagarna. Åbo Akademis förlags monter var en del av den stora Finlandsavdelningen där bland andra Svenska litteratursällskapet, Schildts & Söderströms och Hanaholmen, som sände från mässan i realtid, var representerade. När vi kommit till vår monter satte vi fram det material vi hade med oss och gjorde oss redo för alla besökare.

Trots utlovat dåligt väder sken solen över Göteborg på torsdagen då det var dags att ta emot besökarna. Torsdagen och fredagsförmiddagen var ämnade främst för personer inom bok- och biblioteksbranschen, vilket visade sig vara en brokig skara. I och med att vår monter låg nära huvudingången fick vi snabbt ta del av den stora folkmassan som kom in på mässan. Det var också nu som man kunde börja ta in hur stor bokmässan i Göteborg egentligen är. Vi var placerade i C-hallen tillsammans med bland annat läromedel, kommuner i Sverige och de övriga utländska utställarna. Med tanke på att mässan bestod av åtta hallar med olika inriktning fanns det någonting för alla. B-hallen där bland annat de stora förlagen, tidskrifter, antikvariat och de litterära sällskapen fanns var störst. För de som var intresserade av barnlitteratur fanns A-hallen, bibliotek fanns i E-hallen och mat och trädgård i F-hallen.

Huvudtemat för årets mässa var Norden och tillsammans med Nordiska kulturrådet hade man byggt upp en stor monter och en scen där personer från hela Norden intervjuades. Man delade även ut 100 kg äpplen varje dag. Ett annat tema var Irland och åtta irländska författare fanns på plats för att intervjuas vid olika seminarier. Trots att vi arbetade på mässan hade vi möjlighet att gå på seminarier och fick uppleva problematiken med att många intressanta seminarier gick samtidigt. Om man hade ont om tid kunde man stanna till vid en monter och lyssna på när förlagens författare intervjuades eller sätta sig vid tio minuters seminarier vid de olika scenerna i hallarna. Man kunde också köpa ett seminariekort och gå på ett 20 eller 45 minuters seminarium i något av auditorierna.

Pia Backman

Bokmässan i Göteborg

Programutbudet var mycket digert och det fanns något för alla att lyssna på. Det fanns seminarier med mera allmänna teman som deckarförfattare som berättade om sina senaste böcker, hemslöjden i Sverige, hur arbetet med Svenska Akademins ordbok går till och mycket mer. Förutom detta kunde man även lyssna på mera branschinriktade seminarier så som frågan om e-böcker på bibliotek, nationella biblioteksstrategier och fjärrlån med nya ögon. Själv passade jag på att höra en av mina favoritförfattare, Johan Theorin, berätta om hur han blivit författare och hur hans nya novellsamling kommit till. Som avslutning bjöd han publiken på en spökhistoria. Jag ville också passa på att få veta mer om Katarina Taikon, som skrev böckerna om Katitzi vilka jag slukade när jag var yngre. Journalisten Lawen Mohtadi har nyligen kommit ut med en biografi över Katarina Taikon och under seminariet samtalade Mohtadi med bland annat Katarinas syster Rosa Taikon.

Förutom att bestämma sig för vad man ville lyssna på, gällde det att ta reda på var seminariet hölls. Det blev långa promenader för att komma till de stora auditorierna och ville man vara säker på att rymmas med gällde det att komma i tid. Till all lycka fanns det tydliga skyltar som visade vart man skulle gå. Efter att lite ha rört sig på mässan och konsulterat kartan över mässhallarna lärde man sig snabbt längs vilka gångar man kom snabbare fram och vilka man skulle undvika. Speciellt på lördagen behövdes kunskapen om genvägar då besökarantalet var närmare 28.000.

Under en promenad bland montrarna i den stora B-hallen insåg jag att man nog inte skulle ha bråttom någonstans, ej heller ha ett enormt behov av att se på någonting speciellt. Det var helt enkelt lättast att bara följa med strömmen av besökare. Ville man ha en paus kunde man styra kosan mot något av caféerna och restaurangerna i mässcentret, eller varför inte slappna av med fotmassage hos Evangeliska Fosterlandsstiftelsen.

Alla gånger såg man heller inte varför det fanns en stor folksamling framför en. Då fick man fråga publiken vad som stod på. I ett fall var det den svenska journalisten Martin Schibbye som blev intervjuad om sin ett år långa fångenskap i Etiopien. I ett annat fall, när jag i lugn och ro ville se på böcker i en monter, höll jag på att skuffa till Jan Guillou där han stod och signerade sin nya bok Dandy. Det var också roligt att se Katerina Janouch stå och sälja och signera böcker i Piratförlagets monter. Hon verkade stortrivas med att få ha kontakt med alla kunder. Det var också trevligt att se på alla kändisar som gick förbi. Mark Levengood, som svepte förbi i sin gyllene kostym med matchande skor, syntes bra. Lite lägre profil höll presidentfrun Jenni Haukio, som också var med på mässan.

Efter fyra intensiva dagar var det dags att åka hem. Det var lite vemodigt att lämna mässan, men fötterna ville gärna vila. Nu börjar jag förstå varför alla som varit med på mässan gärna berättar om allt de upplevt, för en upplevelse var det. Trots att ljudnivån var hög från pågående intervjuer på scenerna i närheten och hela den stora folkmassa som drog förbi, saknar man lite sorlet av nästan 100.000 besökare. Nästa år är temat för bokmässan Rumänien och den ordnas 26–29.9.2013. Vem vet i vilken roll jag besöker bokmässan igen, för en nästa gång får det gärna bli.

MARIA IMMONEN

Anna-Maria Malm

Ulrika ser tillbaka

Ulrika Wikström blev vid årsskiftet pensionerad från sin befattning som bibliotekschef vid Yrkeshögskolan Novia. Hon har bakom sig en lång karriär, som omfattar arbete både på utbildningsbibliotek och allmänna bibliotek.

Ulrika Wikström är född och uppvuxen i Billnäs i Västra Nyland. Hennes föräldrar var från Österbotten. Ulrika har själv vistats mycket i Österbotten och hon har även arbetat där under ett par perioder.

Ulrika hade redan som ung klart för sig att hon ville bli bibliotekarie, fastän hon egentligen inte visste så mycket om yrket. En orsak till att Ulrika valde att bli bibliotekarie var kanske att hennes mamma på 1960-talet hade hand om Billnäs filialbibliotek. Biblioteket var öppet ett par kvällar i veckan och Ulrikas mamma valde själv vilka böcker som skulle köpas. Många böcker kom på den tiden ouppsprättade från bokhandlarna. Ulrika och hennes bror fick hjälpa till med att sprätta upp dem. Ulrika har alltid tyckt om att läsa, vilket även det bidrog till hennes val av yrke. Som barn läste hon ”allt skräp” som fanns i skolbiblioteket: Biggles, Fem-böckerna, Kitty-böckerna m.fl. innan hon hittade djupare litteratur. Ulrika tycker att det är huvudsaken att barn och ungdomar läser, oberoende om det är s.k. god litteratur eller inte.

Sin första tjänst fick Ulrika år 1972 vid biblioteket i Jakobstad. På den tiden var det lätt för bibliotekarier att få arbete. Det fanns jobb överallt i Finland och man fick välja och vraka. Det fanns gott om pengar i kommunerna att bygga upp biblioteken och köpa böcker. Man inrättade musikavdelningar med musikutrustning och satsade på barnverksamhet och författarbesök. Det var roligt att jobba då man hade resurser.

Ulrikas arbetsliv har präglats av flyttningar och förändringar. I Jakobstad var hon med då biblioteket flyttade från ett litet utrymme till en stor och fin byggnad vid torget. Det var en enorm förändring och biblioteket blev helt annorlunda. Sedan dess har Ulrika deltagit i flyttningen av ett 20-tal bibliotek. Hon har arbetat nästan 20 år på allmänna bibliotek, förutom i Jakobstad, också till exempel i Kristinestad, Karis och Ekenäs. Hon har haft olika tjänster och olika ansvarsområden. I Kristinestad deltog hon i planeringen av ett nytt bibliotek och i Ekenäs gallrade hon och katalogiserade filialbibliotekens bestånd. Ulrika har också arbetat över 20 år vid läroinrättningsbibliotek. År 1986 fick hon arbete som den första bibliotekarien vid Helsingfors svenska sjukvårdsinstitut (HSSI) och flyttade till Helsingfors. Då fanns det ännu inte så många bibliotekarier inom yrkesutbildningen. De som fanns arbetade främst inom sjukvårdsinstituten. Arbetet vid HSSI var nytt och spännande. Vid denna tid kom också datorerna in i bilden. Det var ganska jobbigt att hålla reda på alla DOS-kommandon, men IT-stödpersonen, som svor över alla ”kärringar över 40”, var ändå någorlunda nöjd med Ulrika. Han ansåg att bibliotekarier var vana vid ett visst logiskt tänkande och därför i alla fall litet förstod sig på datorer.

Ulrika var intresserad av informationssökning och tyckte väldigt mycket om att handleda och hjälpa de studerande. I bör-

jan var det ändå lite svårt för Ulrika, som tidigare bara arbetat på kommunbibliotek, att ställa om sig till arbetet inom utbildningen. De flesta andra som arbetade på utbildningsbiblioteken kom från universitetsvärlden. I kommunbiblioteken hade Ulrika vant sig vid att hjälpa låntagarna att söka fram det material de behövde och göra allt för att hitta svar på deras frågor. I läroanstaltsbiblioteken var tanken däremot den att de studerande själva skulle lära sig att hitta information. Bibliotekariens arbete gick mera ut på att visa på resurser och redskap och hur man använder dem.

Efter att i 20 år ha bott på andra orter flyttade Ulrika tillbaka till Billnäs, då hon ”på gamla dagar” fick en dotter. Hon arbetade fortfarande vid HSSI, men ville bort därifrån eftersom det var stora omorganisationer på gång. En tjänst inom yrkesutbildningen i Ekenäs blev ledig och Ulrika såg sin chans att få jobba med elever och lärare i Västra Nyland. Ulrika fick tjänsten och började med att reda upp resterna av skolbiblioteken i fem olika yrkesläroanstalter. Dessa slogs ihop, då Yrkeshögskolan Sydväst grundades år 1996. Sydväst verkade i Västra Nyland, Åboland och Esbo.

I Ekenäs hade staden beslutat att stadsbiblioteket skulle överta ansvaret för de olika utbildningsbiblioteken. Ulrika fick till uppgift att komma med förslag om yrkeshögskolans bibliotek skulle fortsätta samarbetet med stadsbiblioteket. Beslutet, som togs av yrkeshögskolans ledning, var inte helt lätt att fatta, men Ulrika kom fram till att på en liten ort som Ekenäs lönar sig samarbetet för båda parter. Det anser hon fortfarande, förutsatt att det i biblioteket finns en bibliotekarie som ägnar sig åt att handleda de studerande och hålla kontakt med skolan. Sambiblioteket i Ekenäs var det första sambiblioteket i Norden. Senare har flera andra grundats, speciellt i Sverige. En fördel med att yrkesutbildningens bibliotek finns under samma tak som stadsbiblioteket är att de studerande får tillgång också till stadsbibliotekets utbud. En annan är att öppethållningstiderna är mycket längre än vad ett litet yrkeshögskolebibliotek skulle ha resurser för. Yrkesverksamma personer hittar å sin sida yrkeslitteratur i biblioteket och kan på så sätt fräscha upp sina kunskaper.

Från statligt håll ställdes det krav på att yrkeshögskolorna skulle lägga en viss procent av sin budget till utveckling av biblioteksverksamheten. Det kändes bra. Antalet bibliotekarier på läroanstalterna ökade från cirka 20 stycken år 1986 till ett par hundra mot slutet av 90-talet. Det fanns en entusiasm i arbetet. Man hade god kontakt kolleger emellan och arbetade tillsammans på ett helt unikt sätt. Man bildade arbetsgrupper som arbetade med konkret utveckling och anställde personal, som tog sig an projekt som var gemensamma för alla yrkeshögskolebibliotek. Detta underlättade arbetet speciellt för de små yrkeshögskolornas bibliotek. Då Ulrika ser tillbaka har den största förändringen varit att man fått tillgång till elektroniska resurser. Tack vare konsortier blev det möjligt att få tillgång till tidskriftsdatabaser, som blev otroligt viktiga i utbildningen.

När Yrkeshögskolan Novia bildades slogs Yrkeshögskolan Sydväst ihop med Svenska yrkeshögskolan, med utbildning i Vasa, Jakobstad och Nykarleby. Det blev därför många resor till Österbotten under de sista åren. Ulrika har märkt att österbottningar över lag är väldigt vända mot Sverige, men då det gäller hur man arbetar i biblioteken tycker hon inte att det finns några regionala skillnader mellan Österbotten och Nyland. Ulrika tycker också att biblioteksanställda i olika åldrar och med olika utbildningsbakgrund har samma tänkesätt och jobbar mot samma mål. Hon anser det viktigt att det vid biblioteken finns både äldre och yngre personer, som kan lära av varandra och hoppas att flera ungdomar får möjlighet att komma in i branschen.

Namn: Ulrika Wikström.
Bor: I Billnäs, Raseborg.
Familj: Lever ensam med sin 16-åriga gamla, tjocka katt. Har en dotter, som flyttade hemifrån ifjol.
Intressen: Filmer, skönlitteratur, simning, församlingsverksamhet.

Ulrika sörjer över att biblioteksarbetet inte uppskattas, så att vi skulle få en ordentlig lön. Hon hoppas att den yngre generationen skulle få en förändring till stånd. Ulrika var själv fackligt aktiv en tid, men kände då och också senare att kampen var ganska lönlös. Ulrika har även varit aktiv inom FSBF. Hon har suttit i styrelsen i ett par perioder och varit redaktör för föreningens tidning i två omgångar. Ulrika tycker att föreningen är väldigt viktig och att det är viktigt att vara med i den. Man får idéer och utblick över hela biblioteksfältet.

Vid årsskiftet blev Ulrika pensionerad. Hon kände sig då färdig med arbetslivet, trots att hon trivts väldigt bra med att jobba på bibliotek. Det viktigaste i arbetet för Ulrika har varit kontakten med människor. Speciellt mycket har hon tyckt om att undervisa studerande i informationssökning. ”Det bor en liten lärare inom mig”, säger hon. Det administrativa som budget och verksamhetsuppföljning har hon nog skött, men inte på samma sätt lagt ner sin själ i. När Ulrika arbetade i utbildningsbiblioteken kunde hon ibland sakna arbetet med barn och gamla. På yrkeshögskolebiblioteken arbetar man med snävare grupper och möter inte på samma sätt människor i olika åldrar. En annan sak Ulrika kunde sakna då hon arbetade inom utbildningen var arbetet med skönlitteraturen. Det har hon efter pensioneringen fått möjlighet att ta igen, då hon blivit projektanställd för att registrera Lukas-områdets skönlitteratur i Boksampo. Det är ett flexibelt arbete, som hon kan jobba med hemma. Arbetstiderna får hon bestämma själv. Ulrika är anställd fram till november. Efter det kommer hon att hitta på något annat för att få struktur på sin tillvaro. Kanske blir hon ”dagismommo” eller börjar jobba med åldringar. Ulrika är även aktiv inom församlingen. Hon sitter i församlingsrådet i Pojo svenska församling och i gemensamma kyrkofullmäktige i Raseborg.

Som pensionär saknar Ulrika inte så mycket själva arbetet, men däremot arbetsgemenskapen och arbetskamraterna. Kontakten till arbetskamraterna bryts abrupt då man går i pension. Det är ändå lättare att sticka in sig till biblioteket än det skulle vara till många andra arbetsplatser. Ulrika ses också ofta på biblioteket och är en flitig användare av bibliotekets tjänster. Hon lånar böcker och filmer och lyssnar på musik via Naxos. PressDisplay använder hon så gott som dagligen.

Efter pensioneringen har Ulrika haft mer tid att läsa. Hon läser mycket, främst skönlitteratur, och tycker om att sjunka in i episka berättelser. En sådan är Pirkko Lindbergs Hotell hemlängtan, som Ulrika läste i somras och tyckte mycket om. En helt annan typs bok som Ulrika också tyckte var en fin läsupplevelse är den isländska författaren Jón Kalman Stefánssons Sommarljus. Den var fräsch och olik mycket annat Ulrika läst. Hon är även fascinerad av Herta Müllers bok Andningsgungan, som har ett fantastiskt språk. Boken Mot ännu en sommar av den nyzeeländska författaren Janet Frame hör även den till Ulrikas större läsupplevelser. Språket i böckerna är oerhört viktigt. Och på nattduksbordet ligger sedan länge Bo Carpelans sista roman Blad ur höstens arkiv, en underbar bok om åldrande. Den läser Ulrika i allt emellanåt.

Ulrika har nu också mera tid att ägna sig åt sitt stora filmintresse. Film har alltid varit viktigt för henne och hon har varit med och grundat två filmklubbar. Hemma hos sig har hon ett stort lager av DVD-filmer och flera finns att låna på biblioteket!

Mitt i den allmänna e-yran…

I Biblioteksbladet läser jag att min forna kollega på Kulturrådet har vunnit fem miljoner kronor på lotteriet och sagt upp sig och köpt ett antikvariat. Vi har inte haft så mycket med varandra att göra sedan Kungliga biblioteket fick uppdraget att svara för de svenska folkbibliotekens utveckling, men det var ju trevligt att få veta i alla fall. Jag har alltid älskat böcker, säger den nyblivna miljonären enligt notisen, ja, vad kan då vara mera underbart än att ha ett eget antikvariat.

Såhär i e-böckernas tid kan väl ett antikvariat verka litet förlegat. Visserligen är e-böckerna bara några procent av bokförsäljningen hos oss, likadant i Europa i övrigt frånsett England, men i internationella biblioteksammanhang är de det enda samtalsämnet just nu.

Inom EBLIDA koncentrerar man sig på att säkra tillgången till e-böcker på biblioteken, bibliotekens EU-profilering handlar tyvärr enbart om e-böcker, på de europeiska biblioteksmyndigheternas möten diskuterar man mest samma sak och IFLA har nyligen utsett e-boksfrågan till ett kärnområde för de närmaste åren. Ska alla nu fokusera helt på detta enda, och dessutom behandla frågan lösryckt ur varje sammanhang? Ingen pratar om innehållet, det är plattformer och licenser och upphovsrätt som gäller. Om bibliotekens enda överlevnadsstrategi går ut på att säkra förmedlingen av e-böcker närmar vi oss nog snabbt den existentiella frågan om bibliotekens vara eller icke-vara. Vad biblioteket som helhet, som service och mötesplats, betyder för stadens eller kommunens invånare, det är nog vad som avgör bibliotekens framtid och inte tillgången till e-böcker. Orsaken till att biblioteken upprätthålls med kommunala och statliga medel finns väldigt bra formulerad i vår bibliotekslag 1 kapitel 2 §.

I sin projektansökan citerade den nationella grupp som hos oss arbetar för e-innehåll på de allmänna biblioteken just paragrafen om syftet med de allmänna bibliotekens verksamhet: lika möjligheter till bildning, kunskap och färdigheter. I ansökan citeras också vad regeringsprogrammet säger om att säkra medlemskap för alla i kunskapssamhället och den digitala världen oberoende av ekonomisk ställning eller bostadsort. Här har e-innehållen satts in i rätt sammanhang. Det ska vara enkelt och lätt för biblioteken i hela landet att köpa, använda och låna ut e-böcker. De enskilda biblioteken behöver inte fundera på det här, de kan i stället fokusera på att utveckla kompetens och kvalitetsmässigt högtstående service och profilera sig lokalt och regionalt som en hållbar överlevnadsstrategi.

Intressant är att experterna säger att e-böckerna varken nu eller i framtiden konkurrerar med de tryckta böckerna utan med nya medier, television och internetbaserade tjänster.

I Ray Bradburys Fahrenheit 451 (den temperatur där papper brinner) som häpnadsväckande nog kom ut redan år 1953 samlas bokälskarna i skogarna och reciterar för varandra ur världslitteraturen. Alla böcker har bränts på stora bokbål och i varje hem finns jättestora skärmar där något slags evig televisionsserie pågår. Det är obligatoriskt att se på den, och tittarna ska ibland delta genom att svara. I filmen krymper Julie Christie ihop varje gång ansiktena på skärmarna vänds mot henne i väntan på (rätt) svar.

För min del är jag inte det minsta intresserad av att läsa ”Jag är Zlatan” , varken i tryck eller som e-bok. Många böcker, de flesta bestsellers faktiskt, tråkar ut mig totalt. Men böcker jag tycker riktigt mycket om läser jag gärna på nytt efter ett antal år och njuter av språket, gläds åt att återuppleva en värld jag redan tidigare har besökt. I dag görs böcker till produkter – och då menar jag inte alls att just e-boken skulle vara en produkt, det gäller lika väl tryckta storsäljare.

Dags att börja memorera favoritböckerna? Knappast, de tryckta böckerna finns nog kvar länge än, och e-innehållet breddas nog det också med tiden.

Barbro Wigell-Ryynänen
Äldre kulturråd som älskar böcker för deras innehåll, antingen de är e- eller inte.

”Intressant är att experterna säger att e-böckerna varken nu eller i framtiden konkurrerar med de tryckta böckerna…”

1

2

4

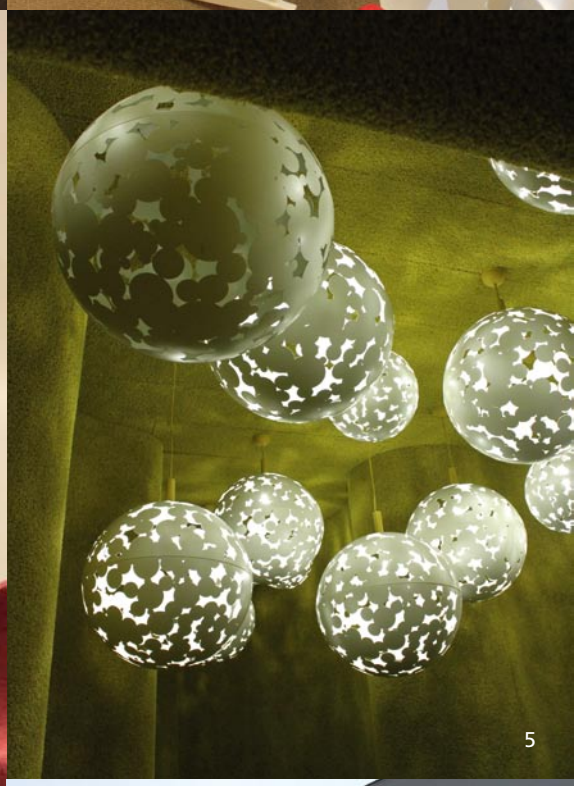

5

6

3

7

8

◀▲ **1. Nyhetsområdet** öppnar kl 9, en timme tidigare än resten av biblioteket. Stora skyltar finns placerade på avdelningarnas golv och väggar. **2. Bekväma gungstolar** designade av Yrjö Kukkapuro. **3. Lästrappan** kan också användas som sittplats och läktare. **4. Nedre våningens läshålor** lockar läsare i alla åldrar. **5. Lampor** i lek- och sagorummet. **6. Ingången** till Apila. **7. I Alvar Aaltos anda** har man använt bl. a. betong som byggnadsmaterial. **8. Förutom betong** har man också använt kopparskivor som byggnadsmaterial. Från det stora fönstret öppnar sig en vy mot kyrkan Lakeuden risti, ritad av Alvar Aalto.
Foto: Lena Sågfors och Susanna Saari.

Lena Sågfors
och Susanna Saari

Apila

Vasa stadsbiblioteks personal besökte det nya huvudbiblioteket i Seinäjoki i oktober. Apila, som den nya biblioteksbyggnaden heter, är inredd i klassisk design med många lockande läsplatser för alla åldrar. Det är lätt att föreställa sig att man som kund gärna spenderar sin tid här.

Namnet "Apila" kommer från att byggnaden har formen av en treklöver
Öppnades 20.8.2012
Kostade kring 10 miljoner euro
Huvudarkitekt Asmo Jaaksi, inredningsarkitekt Päivi Meuronen
Huvudbibliotekets yta blev tre gånger större i och med nybyggnaden. Nu har man kring 3500 m² till sitt förfogande.
Ett trettiotal anställda jobbar på det nya huvudbiblioteket.

Anna-Maria Malm

Stort och ljust i huvudstaden

Helsingfors universitet har fått ett nytt huvudbibliotek. Det nya biblioteket finns i Kajsahuset i centrala Helsingfors. Under öppningsdagen den 3 september besöktes biblioteket av 8700 personer.

Tio bibliotek som funnits i olika byggnader i centrala Helsingfors har under sommaren slagits ihop och flyttats till Kajsahuset. I Kajsahuset finns nu Humanistiska, Juridiska, Teologiska och Statsvetenskapliga fakultetens samlingar och resurser. Biblioteket i Kajsahuset tillsammans med Minerva där beteendevetenskapernas samlingar finns bildar Helsingfors universitets centrumcampusbibliotek. Universitetet har ytterligare tre campusbibliotek, som betjänar de övriga fakulteterna. Det nya biblioteket är Finlands största vetenskapsbibliotek. I bibliotekets samlingarna finns över en miljon tryckta böcker, tidningar och tidskrifter.

Kajsahuset är planerat av arkitektbyrån Anttinen Oiva Arkkitehdit Oy. Arkitekterna tilldelades i våras kritikerförbundets pris ”Kritiikin kannukset” för husets djärva och personliga arkitektur. Byggnaden har sju nybyggda våningar ovan jord och fyra sanerade underjordiska våningar. Trappan mellan våningarna bildar en oval öppning som blir mindre för varje våning. Biblioteket ger ett öppet och modernt intryck. Taket av glas och de många fönstren i olika form släpper in mycket ljus. Biblioteket är inrett med vita hyllor och färggranna stolar. På översta våningen finns en stor balkong med fin utsikt över Kronohagen och vid en av ingångarna till biblioteket finns ett bokcafé. Huset inrymmer också American Resource Center, Europeiskt dokumentationscentrum EDC och Statistikcentralens informationsdisk.

I biblioteket finns tysta läsesalar, rum för grupparbeten, flera konferensrum, samt utrymmen för forskare och studerande. Läsplatserna och rummen har märkts ut enligt den ljudnivå som är tillåten. För att göra det så lätt som möjligt att använda bibliotekets lokaler har de delats in i zoner som har olika färgkoder beroende på om zonen är en tyst zon, en arbetszon eller en social zon.

Biblioteket är inte endast till för studerande och forskare, utan öppet för alla. Alla i Finland bosatta, 15 år fyllda personer har rätt att få lånekort till Helsingfors universitetsbibliotek.

ANNA-MARIA MALM

Fellmannia

ANNA-MARIA MALM

ANNA-MARIA MALM

Lärocentret Fellmannia i Lahtis, som öppnades i augusti 2011, betjänar högskolestuderande och elever på andra stadiet i Päijänne-Tavastland. Fastigheten är över 30 år gammal, men har grundrenoverats och utvidgats. Alla utrymmen i den sex våningar höga byggnaden har förnyats och mellanväggar har rivits. Interiören är ljus och öppen och man har speciellt satsat på arbetsutrymmen för grupper och enskilda personer.

Anna-Maria Malm

Avsändare
Finlands svenska biblioteksförening
c/o Anna-Maria Malm
Karis bibliotek
Centralgatan 90–92
10300 Karis

M
Itella Oyj

Vi vill tacka våra sponsorer!

Kulturkontakt Nord
LM Informationstjänst
BTJ

Vetenskapliga samfundens delegation
Kulturfonden Sverige-Finland

ANNA-MARIA MALM

▲ Trappa i Kajsahuset.